

TIBBIYOTDA AXLOQIY QADRIYATLAR

Boymirzayeva Xurshida Sobirovna

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Umuminsoniy axloqiy qadriyatlar, tamoyillar va normalar davolashning axloqiy asoslariga aylandi. Tibbiy kasbning eng umumiy yo'nalishlarini belgilaydigan eng yuqori axloqiy qadriyatlarga – yaxshilik, rahm-shafqat, erkinlik, burch, vijdon, adolat va boshqalar kiradi. Tibbiyotda, eng umumiy shaklda, yaxshilik shifokorni inson hayoti va sog'lig'ini saqlab qolish uchun boshqaradi. Eng yuksak qadriyat va axloqiy mezon bo'lib, yaxshilik mutlaqo va yagonadir. Haqiqiy hayotda yaxshi ishlar va hodisalarning xilma-xilligida amalga oshiriladi va yovuzlik va yomonlikka qarshi kurash orqali namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar: axloq, axloqiy madaniyat, yaxshilik, rahm-shafqat, erkinlik, burch, vijdon, adolat, qadriyat, xulq-atvor, tibbiy etika

ANNOTATION

Universal moral values, principles and norms became the ethical basis of treatment. The highest moral values that define the most general directions of the medical profession include goodness, compassion, freedom, duty, conscience, justice, and others. In medicine, in its most general form, goodness guides the physician to preserve human life and health. As the highest value and moral standard, goodness is absolute and unique. In real life, good deeds and events are carried out in a variety of ways and are manifested through the fight against evil and evil.

Key words: ethics, moral culture, goodness, mercy, freedom, duty, conscience, justice, value, behavior, medical ethics

Axloqiy madaniyat ishonchni mustahkamlashga yordam beradi, jamoada ishlashni rivojlantiradi va xodimlar o'rtasida mas'uliyat va halollik hissini rivojlantiradi. U ishxonada ham umumiy maqsadlarini qo'llab-quvvatlaydi va jamiyatning mas'uliyatli va hurmatli a'zosi bo'lishga yordam beradi. Hozirgi maqola aynan tibbiyotdagi yuqori axloqiy qadriyatlar haqida ma'lumot beradi.

Axloq - bu odamlar va jamiyatlarni to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlarni farqlashda boshqaradigan tamoyillar yoki qadriyatlar to'plami. U inson xulq-atvorining turli tomonlarini, jumladan, harakatlari, niyatlari, fikrlari va hissiyotlarini qamrab olishi mumkin. Axloqiy me'yorlar diniy, falsafiy yoki madaniy e'tiqod va an'analarga asoslanishi va axloqiy dunyoqarashni baholash va qarorlar qabul qilish uchun asos bo'lishi mumkin. Axloq bizning boshqalarga nisbatan mas'uliyat hissini

bildiradi, atrof-muhitga nisbatan xatti-harakatlarimizni shakllantiradi va adolat, adolat va inson huquqlariga bo'lgan munosabatimizga ta'sir qiladi. Pirovardida, barkamol va adolatli jamiyat barpo etish uchun axloqni tarbiyalash zarur.

Axloqiy madaniyat deganda, axloqiy xulq-atvor va qarorlar qabul qilishni qadrlaydigan va targ'ib qiluvchi tashkilot ichidagi madaniyat tushuniladi. Axloqiy madaniyat, halollik, oshkoralik, javobgarlik va boshqalarga hurmatni ta'kidlaydigan umumiy qadriyatlar va me'yorlar bilan tavsiflanadi. Axloqiy madaniyatda xodimlardan halollik bilan harakat qilishlari va hatto qiyin vaziyatlarda ham axloqiy ko'rsatmalar va qoidalarga rioya qilishlari kutiladi.

Qadriyatlar - bu insonning xatti-harakati va qaror qabul qilishiga rahbarlik qiluvchi chuqur e'tiqod va tamoyillar. Axloqiy qadriyatlarga adolat, mas'uliyat, halollik, tenglik va hurmat kiradi. Shaxsning qadriyatlari madaniy, diniy va falsafiy e'tiqodlardan ham ma'lum bo'lishi mumkin. Axloqiy madaniyatni yaratish uchun shaxslar va tashkilotlar uchun axloqiy qadriyatlarni aniqlash va targ'ib qilish juda muhimdir. Axloqiy madaniyat va qadriyatlar ishonch, hurmat va mas'uliyatli xulq-atvorni rag'batlantiradigan muhitni yaratish, shu bilan birga barqaror va farovon jamiyatni rivojlantirish uchun asosiy hisoblanadi.

Bioetik bilimlar kontekstida hayotni davolashning qiymati va maqsadi sifatida alohida ahamiyatga ega. Yaxshilik va yomonlik axloqiy bilimlarning markaziy toifalari. Ular har qanday inson faoliyatida, shu jumladan tibbiyotda axloqiy va axloqsiz narsalarni ajratish mezonlari sifatida xizmat qiladi. Yaxshilik tushunchasi ma'naviy yuksalish va axloqiy kamolotni nazarda tutadigan insonning farovonligi va harakatlari haqida eng umumlashtirilgan va barqaror g'oyalarni aks ettiradi. Tibbiyotda, eng umumiy shaklda, yaxshilik shifokorni inson hayoti va sog'lig'ini saqlab qolish uchun boshqaradi. Eng yuksak qadriyat va axloqiy mezon bo'lib, yaxshilik mutlaqo va yagonadir. Haqiqiy hayotda yaxshi ishlar va hodisalarning xilma-xilligida amalga oshiriladi va yovuzlik va yomonlikka qarshi kurash orqali namoyon bo'ladi.

Zamonaviy tibbiy amaliyotda yaxshilik va yomonlik, "kichikroq" va "kattaroq" yovuzlik o'rtasida axloqiy tanlov holatlari tez-tez uchraydi. Axloqiy tanlovni amalga oshirish axloqiy erkinlikdan tashqarida emas- bu insonning o'z taqdirini belgilash, avtonomiya va iroda qobiliyatiga ega. Tibbiyotda shifokorning axloqiy erkinligi unga bemorga yordam berish, tibbiyotda yangi bilim va usullarni ochish va qo'llash, ularning xatti-harakatlarini axloqiy baholash va boshqa imkoniyatlarni beradi. Erkinlikni amalga oshirish axloqiy mas'uliyat ya'ni shaxsning mukammal harakatlari va harakatlar uchun javobgar bo'lish qobiliyati bilan chambarchas bog'liq.

Shifokor, qoida tariqasida, uning holati tufayli jismoniy yoki ruhiy azob-uqubatlarni boshdan kechirayotgan bemor bilan shug'ullanadi. Shuning uchun, tibbiy kasbda alohida ahamiyatga ega bo'lgan rahm-shafqat va xavotir olish, unga yordam

berish istagi, xayrixohlik, g'amxo'rlik, yaqiniga bo'lgan muhabbat bilan bog'liq bo'lgan boshqa odamga hamdardlik hissi mavjuddir. Ular uchun befarqlik, shafqatsizlik, yomon niyat, dushmanlik, zo'ravonlik hislari begonadir.

Xulosa: Tibbiy etika deganda tibbiyot xodimlarining xulq-atvorini tartibga soluvchi axloqiy tamoyillar tushuniladi. Bu qaror qabul qilishda bemorning sogligini birinchi o'ringa qo'yib, rahm-shafqatli, hurmat va halol tarzda tibbiyot amaliyotini o'z ichiga oladi. Tibbiy etika, shuningdek, maxfiylik, xabardor qilingan rozilik, umrining oxirigacha parvarish qilish va sog'liqni saqlash resurslarini adolatli taqsimlash kabi masalalarni o'z ichiga oladi.

Tibbiy etika mehribonlik, avtonomiya va adolatni o'z ichiga oladi, chunki ular evtanaziya, bemorning maxfiyligi, xabardor qilingan rozilik va sog'liqni saqlash sohasidagi manfaatlar to'qnashuvi kabi nizolar bilan bog'liq. Bundan tashqari, tibbiy etika va madaniyat o'zaro bog'liqdir, chunki turli madaniyatlar axloqiy qadriyatlarni turlicha amalga oshiradilar, ba'zida oilaviy qadriyatlarga ko'proq e'tibor berishadi va avtonomiyaning ahamiyatini pasaytiradi. Bu kasalxonalar va boshqa sog'liqni saqlash muassasalarida madaniyatga sezgir shifokorlar va axloqiy qo'mitlarga bo'lgan ehtiyojning ortishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida 265-I-son qonuni (1996-yil 29-avgust,);
2. O'R fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida 265-I-son qonuni (1996-yil 29-avgust,)ga asosan O'zbekiston Respublikasi SSVining 2019 yil 17 iyuldagi 161-son tibbiyot xodimlarining odob-axloq kodeksi to'g'risidagi buyrug'i.
3. Muxamedova Z.M., Umirzakova N.A. Bioetik atamalarning izohli lug'ati. Toshkent. 2020 y.
4. Muxamedova Z.M., Umirzakova N.A. "BIOETIKA" o'quv qo'llanma. T.2020.
5. Юлдашев Н. М., Сайдалиходжаева О.З., Саидов А.Б. "Биоэтика", Учебник. Ташкент.2018.
6. Muhammedova Z.M., Rizayev J.A., Maxmudova A.N., "Bioetika" Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik, Toshkent. 2021y.
7. Bioetika va inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (YUNESKO, 2005);
8. Мухамедова З.М. Актуальные проблемы развития биоэтической культуры населения. Сб.-к мат-в Меж. рег науч.практ.сем.тренинга "Биоэтическая экспертиза в биологии, медицине и образовании." Душанбе: Азия Принт, 2010.317с. С.196-202
9. Мухамедова З.М. Роль биоэтических комитетов в обеспечении гарантий социальной защиты и безопасности здоровья в Узбекистане. Бюллетень ассоциации врачей Узбекистана №2 2014 Т. С. 96-100
10. Биомедицинская этика: Практикум /Под общ. ред. С.Д.Денисова, Я.С.Яскевич – Мн.: БГМУ, 2011. Bioetika va inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (YUNESKO, 2005);